

(המשך מעמוד 21)

כמה אתה עובד, אתה מקבל אותו הדבר, גילה בן הדוד. כשנשאל מי גותן לו את הכסף, ענה: „הראיס, כמובן.“
בשביל מה אתם מדברים עם הערבים האלה? מתכעס נפתלי לנדה, משיג בך 50. הם ערבים, אין להם מושג בכלום.“
כשנשאל כמה זמן עובדים הילדים בר מקום, השיב: „איזה ילדים, לא ראיתי שום ילדים.“

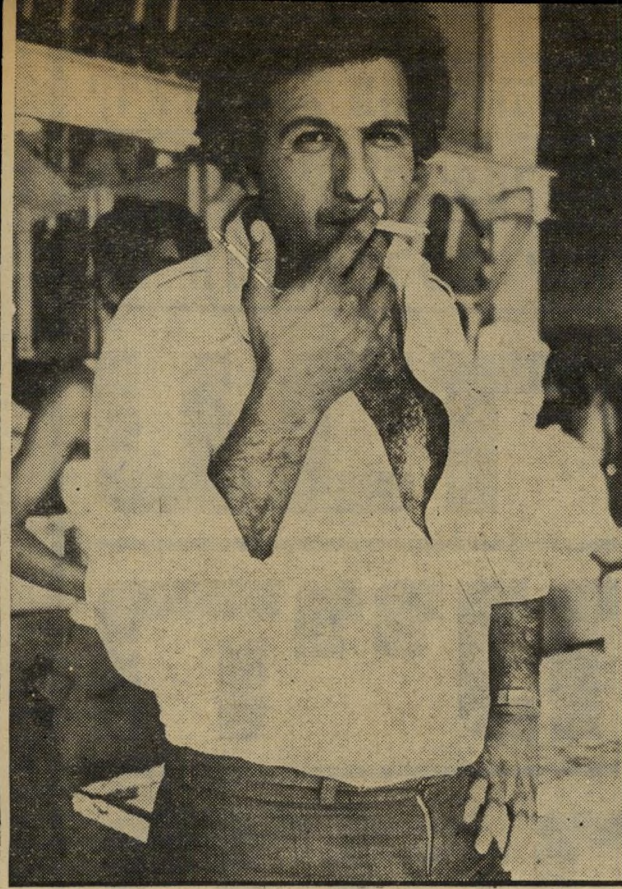
אבל כמה פועלים יהודיים היו מכונים לדבר. „זה נמשך כבר יותר מחמש שנים.“ גילה אחד בסתר. „יש לנו הרבה פועלים ערבים, מבוגרים, אבל לפני פסח מביאים לנו כל שנה ילדים לעבודה.“
„הם לא רשומים בשום משרד עבודה, איך הם יכולים להיות רשומים? התרתם פועל זקן, הם עוד לא בני עשר, וכבר עובדים קשה.“

(מישהו קרא לראיס, שהופיע בריצה ור צעק לעבר הילדים. אלה שנראו מאומנים בלהסתתר, נעלמו חישקל מאחרי אחד המיבנים. כמה מהם הציצו בפחד לעבר הצלם.)

ג'מאל ראבי, מג'לג'וליה שבמשולש, עובד עם חברו הנהג, ראבי עצאם, כבר יותר משנתיים בהסעת פועלים ערביים מהשי טחים לישראל.

לדברי הראיס, ג'מאל, מרוויחים הפר עלים הערבים כ-100 לירות לשמונה שעות עבודה. „אבל בחייאת דינק, אל תקלקלו לי את הפרנסה, אל תכתבו ש אנחנו מביאים אותם.“

„אני לא מרוויח כלום מהעסק הזה.“ הסביר ג'מאל, „תשאלו אפילו את ראבי, הנהג.“ „זה נכון, מאשר הנהג ומוסיף: „אפילו אני, כמה אתם חושבים אני מרוויח? 20 לירות בשביל להביא את הפועלים מהשטחים, זה הכל.“

הראיס

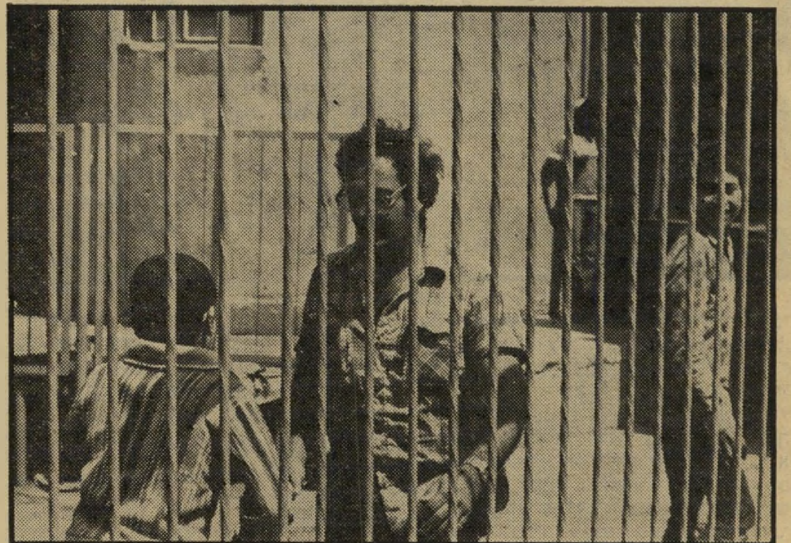
סמיר סולימאן בן ה-14 עובד במקום כבר חודשיים. לסמיר שבעה אחים. הוא ואחיו עובדים כדי „להביא כסף לבית“. הוא מקבל 100 ל"י ליום.

הצמיח

ג'מאל ראבי מג'לג'וליה מנסה להסתיר בגופו את הילדים הערבים הקטנים. „אל תקלקלו לנו את הפרנסה.“ הוא צועק לצלם. ג'מאל מקבל מכל ילד 50 ל"י ליום.

ג'מאל, נע בין 90 ל-100 לירות ליום. אף אחד מהם אינו לומד בבית-ספר, כולם באים ממשפחות מרובות-ילדים, ומזה כחמש שנים שהם עוזרים לפרנסת המישפחה בעבודה אצל מעסיקים יהודיים.
שוב ניסתה צלמת העולם הזה לצלם את הילדים, ושני מנהלי-עבודה יהודיים שנכחו במקום חסמו בפניה את הדרך והבר ריחו את הילדים. אך הילדים, ברוב תמימותם, רצו בכל זאת להצטלם ומצאו את דרכם אל הצלמת.
המנהל וולף גילה את הדבר מאוחר מדי. כשהבחין בצלמת בפעולה, התחיל להתחנן: „זה רק ביומיים האחרונים. היום אי אפשר להשיג גם ערבים לעבודה. בבקשה, רחי מנות!“
עתה, משהחל השלום, ימצאו מעסיקים מישראל שיחפשו פועלים זולים ממצריים, שיאפו מצות לצאצאי בני ישראל שיצאו ממצריים.

למקום התקרב אדם בחליפה. דויד וולף, מנהל המפעל, ממוצע קומה בעל סבר פנים נעים, הקשיב לשיחה. כנראה שאינו מבין ערבית. הוא קרא הצידה פועל דובר ערבית ושוחח עימו. אחר כך התקרב והסביר: „אני עובד כאן כבר עשר שנים, ומעולם לא ראיתי גער עובד מתחת לגיל 16. אתם יכולים לראות. הכל רשום. הכל נמצא בתיקים שלנו. אנחנו לא משלמים להם הכל עובר דרך לישיכת התעסוקה.“
כשנאמר לו כי הפועלים הערביים סיפרו, שהם מקבלים את כספם מידי הראיס וכי אחדים מהם הודו שגילם נמוך מ-16, הצ'יחק בעצבנות: „הם לא יודעים מה שהם אומרים, הם לא יודעים בני כמה הם... לא, לא, אל תצלמו שם.“ הוא אסר על הצלם לגשת אל הבניין שבו הסתתרו הילדים הקטנים. „אין צורך, בשביל מה? הוא קרא. „הכל בסדר כאן.“

„בבקשה, רחמנות!“

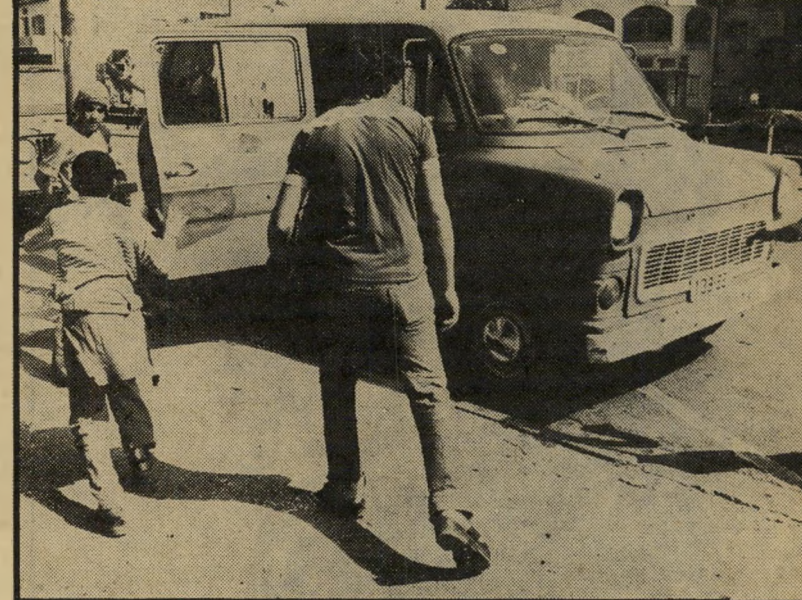
לומדים אחריו הביקור הראשון של צוות העולם הזה בבית-החרושת למצות, נפגש הצוות בשנית עם מנהל המפעל, דויד וולף. הפעם היה וולף קצת יותר נינוח. הוא היה מוכן לביקור. במקום לא נראה אף ילד ערבי אחד.

הסביר וולף: „יש לנו הוראה מפורשת במפעל, שילדים למטה מגיל 16 לא יעבדו כאן. אבל עקב חוזה השלום היתה שבי תה בכמה בתי-ספר ערביים בגדה, והראיס הביא אלינו כמה ילדים שכנראה — אני לא בדקתי — היו למטה מגיל 16. אבל זאת תופעה חולפת. אל תכתבו על זה בעיתון, בבקשה, בגלל שיש לנו תחרות עצומה בחו"ל, ואם הם יקראו בעיתונים שעובדים אצלנו ילדים ערביים, ישעו בנו בהכנת מצות כשרות לפסח, יעשו בנו שמות. אנחנו לא עומדים בכלל בקשר עם העובדים. הכל בא דרך הראיס. הוא מקבל מכל ילד 40 או 50 לירות עבור ההסעה היומית מהשטחים ובחזרה, והוא גם גותן להם את המשכורת שלהם. אבל הכל עובר דרך לישיכת העבודה.“

„אם ראיתם כאן ילדים ערבים בפעם שעברה, זה היה סתם. הראיס מביא פועלים לכל הסביבה, לא רק אלינו. הילדים שראיתם בפעם שעברה לא עובדים כאן.“ וכאילו כדי לחזק את דבריו הופיעו במקום שלושה ילדים ערבים מקלקיליה — זהיר שטווי (11), מוחמד מחמוד (14) וזאהר אבו-שהב (13). „אתם לא עובדים כאן, נכון?“ שאל המנהל בעברית. הילדים, ש אינם מבינים עברית, ענו בערבית כי הם עובדים בבית-החרושת כבר שלושה חודשים, משתיים בצהריים ועד אחת-עשרה בלילה. השכר, שאותו משלם להם הראיס

מנהל העבודה אגרש

את הילדים הקטנים ביותר (בני 8-11) לחוד הבניין. „בשביל מה אתם צריכים לצלם אותם?“ צעק לעבר הצלמים, „תצלמו את החברים שלהם, הגדולים.“

עצאם ראבי (במרכז) נהג החנונית של הראיס עוזר להכריח את הילדים הערבים מהשטח: „אם תרצו לצלם אותם אני אגיד להם להסתלק!“ איים וביצע. „תעזבו אותנו בשקט“, ביקש, „אני לא מרוויח כלום.“

הבוט

דויד וולף מנהל המפעל עקב אחר צוות העולם הזה לכל מקום. למרות זהירותו נחשפה האמת.